

Aharon Appelfeld

Tsili
Història d'una vida

Traduït de l'hebreu per
Eulàlia Sariola

CLUB EDITOR
BARCELONA

I

Potser no caldria explicar la història de la Tsili Kraus. Va tenir un destí cruel, sense pena ni glòria, i si no hagués estat real no l'hauríem pas pogut explicar. Però com que va passar no podem amagar-la més. Ho farem tot seguit i sense embuts: la Tsili no era filla única, tenia germans i germanes més grans. La família era nombrosa, pobra, aclaparada pels neguits, i la Tsili va créixer abandonada entre les andròmines del pati.

El pare era un home malalt, la mare anava atrafegada amb la seva botigueta. Al vespre, un dels germans o germanes, d'esma, treia la Tsili de la sorra i la duia a casa. Era una criatura tranquil·la, sense cap gràcia, gairebé muda. Es llevava d'hora i anava a dormir sense rondinar ni plorar.

D'aquesta manera va pujar. Bona part de l'estiu i de la tardor, voltava per fora. A l'hivern jeia entre coixins. Com que era petita i escanyolida, no amoïnava ningú i oblidaven que existís. La mare se'n recordava de tant en tant i cridava:

—Tsili, ¿on ets?

—Sóc aquí —no trigava gaire a contestar. Així es calmava el rampell d'ansia de la mare.

En fer set anys, li van cosir un sarronet, li van comprar un parell de quaderns i la germana gran la va dur a l'escola del poble, de parets de pedra grisa i coberta de teules. Hi va anar cinc anys. La Tsili, a diferència dels del seu poble, no excel·lia en els estudis. Era esquerra i tartamuda. Les lletres grosses de la pissarra la marejaven. Al final del trimestre no hi havia cap dubte: era endarrerida. La mare, fastiguejada, no s'estava de dir-li amb fúria:

—Has d'estudiar, ¿per què no ho fas?

El pare, malalt, sentia del llit estant l'advertència de la mare i gemegava:

—¿On anirem a parar?

La Tsili oblidava el que aprenia de memòria. Fins i tot els pagesos en sabien més que ella. S'atabalava. “Una jueva amb el cap dur”, deien satisfets. La Tsili es jurava que no s'atabalaria, però quan sortia a la pissarra les paraules li havien fugit i tenia les mans gelades.

S'estava hores asseguda estudiant. La repetició no la duia enlloc. A tercer encara no sabia les taules de multiplicar i feia una lletra lletja i con-

fusa. La mare s'encenia i li pegava. El pare no era més tendre i li deia:

—¿Per què no estudies?

—iSí que estudio!

—¿Com és que no saps res de res?

La Tsili acotava el cap.

—¿Per què ens avergonyeixes així? —deia el pare fent cruixir les dents.

Estava tocat de mort, però l'existència d'aquella filla queca el feia patir més que la malaltia. No parava de parlar de la mandra de la Tsili i, sobretot, de la seva tossuderia. “Si vols, pots fer-ho.” Allò no era un eslògan sinó una convicció que unia tota la família. La mare a la botiga, els fills i les filles davant dels llibres d'estudi.

Estudiaven de debò, ells, es preparaven tots sols per als exàmens finals, s'inscrivien a cursos accelerats, s'empassaven llibretes i quaderns. La Tsili cuinava, rentava plats i cavava l'hort. Era escanyolida i quan treballava a l'hort tenia aspecte de minyona.

L'hivern del 1941, també allà van arribar rumors sinistres. A casa dels Kraus tothom treballava com en un formiguer. Emmagatzemaven queviures, les noies repetien dates, el noi més jove dibuixava figures geomètriques maldestres

en llargues tires de paper. Tots estaven esporuguits pels exàmens que s'acostaven. De l'habitació fosca del pare arribava sovint una veu acuitant-los: "Estudieu, nois, estudieu, no sigueu mandrosos". Una resta de lletania que enfurismava les filles.

De vegades oblidaven la Tsili però a l'escola, entre els cristians, era humiliada i escarnida. És estrany, no plorava ni demanava clemència. Cada dia anava a aquesta casa de tortures i s'empassava la seva ració d'ofenses.

Un cop a la setmana venia del poble un mestre per ensenyar-la de resar. A casa ja no observaven els preceptes religiosos però a la mare, per alguna raó, se li havia ficat al cap que una formació religiosa faria bé a la nena, i de passada procuraria uns petits ingressos al vell mestre. Venia sovint després de dinar, sense dia fix. No escridassava la Tsili. Durant una hora li explicava històries de la Bíblia i durant l'hora següent llegien plegats el llibre de pregàries. Al final de la classe, ella li preparava una tassa de te. "¿Com avança, la nena?", preguntava la mare de tant en tant. "És bona minyona", contestava ell. Sabia que en aquella casa no es resava ni s'observava el xàbat i el sorprenia que a aquella noia retardada li ha-

gués tocat justament vetllar el caliu. Ella ho feia tot segons la voluntat del vell. Ell duia un abric blanc i unes sabates rebregades de tan gastades, als ulls hi tenia l'amargor punyent de la gent que a l'hora de la veritat els estudis no els han servit de res. Els fills eren lluny, a Amèrica, i ell s'havia quedat a la casa antiga. Sabia que només era un instrument en aquell desgavell, que els germans i germanes no podien sofrir la seva presència. Entomava la seva ració d'insults, no sense repugnància i en silenci.

Després de llegir el llibre de pregàries, preguntava a la Tsili, segons l'invariable ritual antic:

—¿Què és l'home?

I la Tsili contestava:

—Pols i cendra.

—¿I davant de qui haurà de retre comptes?

—Davant del Rei de reis, el Sant, beneït sia.

—¿I què ha de fer l'home?

—Pregar i complir els manaments de la Torà.

—¿I on són escrits aquests manaments?

—En el llibre de la Torà.

Aquest ritual immutable, que es deia salmoiant, despertava en l'ànima de la Tsili uns forts ressons que li duraven hores. Cosa estranya, a la Tsili no li feia por el vell, l'embolcallava d'una se-

renitat que li durava fins a la nit. Recitava la *Xemà*, tal com ell li manava, amb la cara tapada.

Així va aprendre. Si no hagués estat pel vell, la seva existència hauria estat encara més dissortada. Havia après a encongir-se tant com podia i a satisfer discretament les seves necessitats, per no cridar l'atenció. Si hem de ser francs, el vell no se l'estimava pas, només hi era indulgent. Però sovint perdia la paciència. A la Tsili li agradava la seva veu, creia sentir-hi un xic de tendresa.